

TIBBIY TURIZMNING JAMIYAT SALOMATLIGINI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI

Abduraxmonova Kamolaxon Ravshanjon qizi

O'zMU, Antropologiya va etnologiya kafedrası stajor-o'qituvchisi

Annotatsiya. *Maqolada bugungi kunda eng dolzarb mavzulardan biriga aylangan jamiyat salomatligini mustahkamlashda turizmning ahamiyati, Tibbiy turizmni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar modellarining O'zbekiston tibbiy turizmida integratsiya qilinganligi, tibbiy turizmni takomillashtirish chora-tadbirlari xususidagi fikr va mulohazalar keltirilgan. Zero, globallashtirish jarayonlarida turizm sohasini rivojlantirishda inson salomatligi omili katta ahamiyat kasb etmoqda.*

Kalit so'zlar: *tibbiyot, turizm, sanatoriya, sayyohlik firmalar, mehmon uylari, zamonaviy texnologiyalar.*

Insonga Alloh tomonidan berilgan ne'matlar ichida eng birinchi o'rinda mustahkam iymon tursa, undan keyin albatta, sog'lik turadi. Islom dinida inson salomatligi eng katta ne'matlardan biri hisoblanib, Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusufning "Mukammal saodat yo'li" kitobida yozilganidek, "Rasululloh sollallohu alayhi vasallam biz ummatlariga salomatlik ne'matini doimo Alloh taoloning O'zidan so'rab turishga buyurganlar"[1, B. 85]. Bugungi kunda millionlab odamlar tibbiy muolajalar bilan bir qatorda ham dam olish uchun mamlakatlar va mintaqalar bo'ylab harakatlanishadi. Bunday jarayonlar tibbiy turizm hisoblanib mamlakat iqtisodiga ham foyda keltiradi.

Tibbiy turizm - bu sayyohlik sohasidagi davolanish uchun xorijiy mamlakatda dam olish bilan birlashtirish imkonini beruvchi yo'nalish hisoblanib, bemorlarga eng zamonaviy dunyoga mashhur tibbiyot markazlarida professional tibbiy yordam ko'rsatishdir. Salomatligini tiklash maqsadida sayyohlar asosan ikki xil usulda sayohatni amalga oshirishadi. Ular Sayyohlik agentliklari hamda Tibbiyot uyushmalari orqali dam olish markazlariga yoki sanatoriya tashkilotlariga tashrif buyurishadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-2026 yillarga mo'ljallangan "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi" to'g'risidagi PF-60 sonli farmonida keltirilgan 55-maqsadi tibbiy xizmatlarni takomillashtirish natijasida turizm sohasidan keluvchi daromadini sezilarli darajada oshirish va O'zbekiston bo'ylab sayohat qilish dasturi doirasida mahalliy sayyohlar sonini oshirish kabi ustuvor vazifalari qo'yilgan. Mazkur maqsadlarga erishishda tibbiy turizm muhim ahamiyat kasb etadi[2]. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 7-dekabrda "O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash tizimini tubdan takomillashtirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar to'g'risida"gi 5590 – sonli Qarori, Vazirlar Mahkamasi "2019-2023 yillarda O'zbekiston Respublikasida tibbiyot turizmni rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi loyihasini ishlab chiqildi hamda 2021-2025-yillarda O'zbekistonda xalq tabobatini rivojlantirish konsepsiyasi hamda uning maqsadli ko'rsatkichlarini amalga oshirishga doir

“Yo‘l xaritasi” shakllantirildi. Mazkur konsepsiya tasdiqlanib, amalga joriy etilishi tibbiyotda ko‘plab muammolarni hal qiladi. Tibbiy turizmni sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqishda bir qator rivojlangan xorijiy davlatlar jumladan, Xitoy, Hindiston, Vengriya, Meksika, Singapur, Tailand, Braziliya, Janubiy Koreya, Turkiya davlatlarining ilg‘or tajribasini o‘rganish har tomonlama foydalidir. Bugungi kunda Tibbiy turizmni rivojlantirishda xorij mamlakatlar modellari asosida viloyatlarda tibbiy turizm faoliyatini amalga oshirayotgan korxonalar o‘rtasida hamkorlikni amalga oshirish, tibbiy turizmni amalga oshirish uchun yangi yo‘nalishlarni yaratish, tibbiyot uyushmalari va sayyohlik firmalar faoliyatini birlashtirish, yurtimizga kelgan sayyohlarni davolanishlari uchun yetarlicha imkoniyatlar borligini ularga yetkazish hamda tabiiy giyohlar, sho‘r ko‘llar, tuz konlar va xalq tabobati orqali davolanish imkoniyati mavjudligi bilan tanishtirish, xalq tabobati bilan shug‘ullanayotgan korxonalar yonida mehmon uylarini shakllantirish va aholini ish bilan ta‘minlash bosqichma-bosqich yo‘lga qoyilmoqda.

Xorijiy tadqiqotlarda tibbiyot va turizm o‘z sog‘lig‘ini yaxshilash maqsadida sayohatlar, xizmatlar savdosini birlashtirgan turizm faoliyatining mavjudligi amerikalik olimlar M. Bookman va K. Bookmanlarning tadqiqotlarida keltiriladi[3, B. 15]. Olim G. Shekin o‘z ilmiy tadqiqotlarida “tibbiy turizm - turistik xizmat ko‘rsatish orqali tibbiy yordam ko‘rsatish maqsadi bo‘lgan turistik faoliyat turi” deya ta‘rif bergan[4, B. 309]. Tibbiy turizm “Rossiya tibbiy turizm assotsiatsiyasi” bergan ta‘rifiga ko‘ra sayohatning bir turi hisoblanib, uning maqsadi sog‘liqni saqlash va tibbiy xizmatlarni amalga oshirishdir[5]. Aynan keltirib o‘tilgan turizm bilan tibbiyotni birlashtirish ham iqtisodiy jihatdan ham daromat manbaiga aylanmoqda.

So‘nggi davrlarda turli xil kasalliklarning ko‘payishi ayniqsa, ekologiya yomonlashayotgan vaqtda sog‘lomlashtiruvchi sanatoriya-kurort tashkilotlari, tibbiyot muassalari bilan bir qatorda og‘ir jarroxlik operatsiyalar uchun ham bu turizm turi juda muhim hisoblanadi. Ko‘p hollarda inson organlarini ko‘chirib o‘tkazish bo‘yicha murakkab operatsiyalar xorij davlatlarida, misol uchun Hindiston, Turkiya, Angliya davlatlarida amalga oshirilmoqda. Kam harakat qilishlik va noto‘g‘ri ovqatlanish oqibatida O‘zbekiston aholisining ko‘p qismi vaznning oshib ketishi muammosiga duch kelmoqda. O‘zbekiston aholisining 46 foizi qon tarkibida me‘yoridan ortiq xolesterin mavjud bo‘lib, 31 foizida qon bosimi yuqori. Tibbiy turizmning xavf-xatarlari ham mavjud bo‘lib bu davolanish o‘tkaziladigan mamlakatga xos bo‘lgan infeksiyalarni yuqtirish ehtimolidir. Misol uchun, blaNDM-1 geniga ega bakteriyalar Angliya va AQShga Hindiston va Pokistondan olib kelingan Rossiyada ichki tibbiy turizmning eng mashhur yo‘nalishi - stomatologiya. AOMMT ma'lumotlariga ko‘ra, mintaqalarga sayohat qilish orqali davolanishni tejashga intilayotgan rossiyaliklarning ulushi hozirda 4-6% dan oshmaydi.

Tibbiy turizm kishilarning asosiy yashash joylaridan tashqarida dam olish bilan birga yuqori malakali tibbiy yordam olishidir. Bunda tibbiy yordam bo‘lishi shart emas. Kishilar tog‘ yon bag‘irlarida, o‘rmonzorlarda, suv havzalari atrofida, tabiat qo‘ynida dam olib sog‘lig‘ini tiklashi, shu vaqtning o‘zida professional meditsina xizmatidan foydalanishi mumkin. Yurtimiz dam olish va sog‘liqni tiklash maskanlariga boy bo‘lib, Chorvoq,

Beldirsoy oromgohlari, "Mersian", "Botanika", "Turon", "Zomin" kabi 100dan ortiq sanatoriyalar butun dunyoga mashhur. Hozirgi kunda yurtimizda 150dan ziyod xususiy klinikalar, davolanish markazlari aholiga tibbiy xizmat ko'rsatmoqda. O'zbekistonning eng xushmanzara, so'lim maskanlaridan Farg'ona vodiysi o'ziga xos tabiati va iqlimi tufayli Markaziy Osiyoning asosiy sog'lomlashtirish maskanlaridan biri sifatida mashhur. Xususan, Farg'ona viloyatining barcha hududlarida dam olish uchun sanatoriya va shifo maskanlari mavjud. Bu yerda zamonaviy laboratoriya, konsultativ tekshiruvlar va diagnostika, standart muolajalar va murakkab jarrohlik operatsiyalarigacha bo'lgan keng ko'lamli ko'p tarmoqli xizmatlar o'rin olgan. Ma'lumotlarga ko'ra, 2023-yilning yanvar – iyun oylarida 2000 nafarga yaqin chet el fuqarolari davolanish maqsadida Farg'ona viloyatiga kelgan[6]. Hozirgi vaqtda tibbiy xizmatlarning global bozori o'z infratuzilmasi ya'ni, tibbiy boshqaruv, akkreditatsiya organlari, tibbiy turizm agentliklari va turoperatorlar, tibbiy sayohatlar bo'yicha mutaxassislar bilan shakllangan.

Tibbiy turizmni yanada rivojlantirish uchun bu kabi shifoxonalarni ko'paytirish bilan bir qatorda quyidagilarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- aholiga tibbiy xizmatni tashkil etishda nafaqat davlat yoki xususiy mulk formalaridan foydalanish, balki kasalxona, profilaktoriya, sanatoriyalar, sog'lomlashtirish markazlarini tashkil etish;

- tibbiy markazlar qoshida pullik va bepul tibbiy yordam tizimini yanada takomillashtirish;

- tibbiy turizm sohasida band bo'lgan chet el shifokor mutaxassislarini jalb etish;

- mahalliy tibbiy xodimlarini chet elda o'qitish, malakasini oshirishni rag'batlantirish;

- nodavlat tibbiy turizm obyektlar barpo etish.

O'zbekistonda jadal rivojlanayotgan tibbiyot turizmning rivojlanishi sog'liqni saqlash sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarning natijasida 2017 yilda PMTI tahliliga ko'ra O'zbekistonga davolanish maqsadida kelgan sayyohlar soni 28 ming 705 nafarni tashkil etgan bo'lsa, 2022 yilda bu ko'rsatkich 69 ming 984 nafarni tashkil etdi. Albatta, bu tibbiyotning rivojlangan davlatlar tomonidan tan olinayotganinig isboti. Shuningdek, zamonaviy tibbiy texnologiyalar bosqichma-bosqich sohaga keng jalb qilinmoqda.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, O'zbekiston sharoitida tibbiy turizmni rivojlantirish uchun yetarlicha imkoniyatlar mavjud bo'lib, yanada boyib borayotgan zamonaviy texnologiyalarga asoslangan tibbiy jihozlar va jahonning eng sifatli tibbiy xizmatlar ko'rsatayotgan xorij davlatlarida o'z malakalarini oshirayotgan malakali kadrlar asos bo'la oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф. «Мукаммал саодат йўли» «HILOL NASHR» 2014, 2016, 2019, 2021 2022. –Б.85.
2. 2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида” ги Ўзбекистон Республикаси президентининг фармони ПФ-60 сонли. 2022-йил. 28-январ
3. Bookman, M. & Bookman, K. Medical Tourism in Developing Countries. New York:Palgrave MacMillan, 2007.
4. Щекин Г.Ю. Концептуализация феномена медицинского туризма в социологии медицины: диссертация ... доктора социологических наук: / Щекин Геннадий Юрьевич; спец. 14.02.05 [Место защиты: Волгоградский государственный медицинский университет]. – Волгоград, 2013. – 309 с
5. Официальный сайт Ассоциации медицинского туризма России (Russian HealthcareTravel Council (RHTS)). – URL: <https://www.rhtc.org>
6. Фарғона ва Баткен тиббий туризми истиқболлари — manzur.uz
7. Курбонали С. и Умарали Ю. (2023). ВОЗРАСТНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВНОСТИ СТУДЕНТОВ КОЛЛЕДЖА. Конференция, 188–191.
8. Мамаджонов Н., Хамракулов Р. А., Хайдаралиев Х., Хасанов А., Бобожонов Н., Усманов З. КБК: Оргкомитет 751 М23.